

در می نسیء در قرآن

و گاه شماری

دکتر محمد علی ربانی

www.ketab.ir

قربانی، محمدعلی، ۱۳۴۳ -
بررسی نسی در قرآن و گاه‌شماری / محمد علی قربانی. - مشهد: بنیاد پژوهش‌های
اسلامی، ۱۳۹۲،
۱۶۰ ص.

ISBN 978-964-971-687-9

۱. گاه‌شماری عربی. ۲. گاه‌شماری اسلامی ۳. نسی. الف. بنیاد پژوهش‌های
اسلامی. ب. عنوان.
۱۳۹۲ ب ۴ / ق ۵۹ / CE
کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
۲۹۷ / ۳۲۷
۳۲۹۵۳۶۵

بررسی نسی در قرآن

گاه‌شماری

دکتر محمد علی قربانی

ویراسته سید ابوالقاسم قربانی

چاپ اول: ۱۳۹۲ / ۲۰۰۰ نسخه، رفعی / ۴۰۰۰ ریال
چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی
بنیاد پژوهش‌های اسلامی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۰۰۰ - ۷۶

مراکز توزیع:

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهش‌های اسلامی: ۰۸۰۳
فروشگاه‌های کتاب بنیاد پژوهش‌های اسلامی، مشهد: ۲۲۳۳۹۲۳، قم: ۳۰۲۹

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۳.....	فصل اول: تقویم و گاه‌شماری
۱۵.....	مبانی گاه‌شماری
۲۰.....	ارکان گاه‌شماری تقویم
۲۴.....	زمان و گاه‌شماری
۲۴.....	الف) زمان
۲۷.....	ب) روز (شبهانه روز)
۳۱.....	واحد اندازه‌گیری روز نزد اقوام ایران
۳۳.....	ج) هفته و ماه
۳۶.....	د) سال
۳۸.....	فصل دوم: انواع و اقسام تقویم‌نگاری
۳۸.....	تقویم اسکندری
۴۱.....	تقویم بخت‌النصری
۴۲.....	تقویم دوازده حیوانی ترکان
۴.....	خصوصیات تقویم دوازده حیوانی ترکی
.....	تقویم رومی
۵۴.....	تقویم فرس هخامنشی ایران باستان
۵۵.....	تقویم دین مزدیسناى ایرانی (تقویم اوستایی)
۶۰.....	تقویم یزدگردی ایرانی

تقویم قبطی (مصر قدیم) ۶۱

تقویم هندوها ۶۳

الف) تقویم بکرم سنبت ۶۳

ب) تقویم الهی هندی ۶۴

ج) تقویم شککال ۶۴

د) تقویم سکا ۶۶

تقویم یهودیان ۶۶

فصل سوم: شماری نزد اعراب ۶۹

گاه‌شماری نزد اعراب تا امروز ۷۵

شمارش ماه و هفته نزد عرب جاهلی ۷۸

تاریخ‌ها، ماهی نزد عرب جاهلی ۸۱

گاه‌شماری نزد اعراب از اسلام ۸۲

ویژگی‌های تقویم در حرر قری ۹۱

فصل چهارم: ماه‌های حرام در جاهلیت و اسلام ۹۴

فصل پنجم: کیسه‌گیری در گاه‌شماری‌های مختلف ۱۰۰

کیسه‌گیری در سال شمسی جلالی ۱۰۱

کیسه‌گیری در ماه‌های قمری ۱۰۳

کیسه‌گیری در گاه‌شماری کلدی ۱۰۳

کیسه‌گیری در گاه‌شماری مزدیسنايي ۱۰۴

کیسه‌گیری در گاه‌شماری یونانی ۱۰۷

کیسه‌گیری در گاه‌شماری گرگوری ۱۰۷

کیسه‌گیری در گاه‌شماری خراجی ۱۰۸

کیسه‌گیری در گاه‌شماری دوازده حیوانی ختائیان ۱۰۸

فصل ششم: نسیء در لغت و پیشینه آن ۱۰۹

فهرست مطالب ۷

فصل هفتم: روش های اعمال نسیء	۱۱۷
روش قلامس در نسیء	۱۱۷
اعمال نسیء در اقوام و ملل مختلف	۱۲۰
نسیء نزد قبطیان، مصریان و گاه شماری یزدگردی	۱۲۵
نسیء در تقویم یهود	۱۲۶
نسیء در تقویم اسکندری	۱۲۸
نسیء در تقویم ترکی دوازده حیوانی (تقویم ختائیان)	۱۲۹
نسیء در تقویم هندوان (بکرم سنبت)	۱۲۹
فصل هشتم: نسیء در صورت آن در اسلام	۱۳۱
فصل نهم: جدول اعمال نسیء در اعراب در جاهلیت	۱۳۹
نتیجه گیری	۱۵۴
فهرست منابع	۱۵۷

مقدمه

برای دستیابی به سبک زندگی تمدن خود، دوره‌های مختلفی را پشت سر گذاشت؛ او هنگامی که خواست عظمت تمدن‌ها و معلومات خود را به دیگران انتقال دهد، ناگزیر از نگارش حوادث و وقایع و تجربیات گذشتگان بود و برای مشخص نمودن وقایع و حوادث و همچنین فاصله زمانی آن‌ها از یکدیگر، مشابهت‌ها و امتیازات آن‌ها به «زمان» احتیاج پیدا نمود. بدین ترتیب از تکرار شبانه‌روز، گردش خورشید، ماه و ستارگان به مفهوم «روز»، «شب»، «ماه» و «سال» دست یافت. به دنبال آن، سال‌ها و «قرن» معنا یافت. از این‌رو، تقویم و محاسبه سال‌ها قوت دست‌آمده‌ای برای محاسبه زمان از گردش خورشید و برخی از گردش ماه سود جست. **هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّ وَالْأَيَّامِ** و از آنجا که به نظم خاص این حرکت و تکرار آن در منازل گوناگون ممکن نیست، برآورد، به ماه‌های دوازده‌گانه و فصول چهارگانه و تکرار آن‌ها در تمدن‌های این دست یافتند. **﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ الْحَكَمِ﴾**

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ»^۱ آن‌ها برای نظم بخشیدن به محاسبات خود قوانین و علمی از قبیل علم هیئت، نجوم و ریاضیات وضع نمودند و برای دقت بیشتر از قانون کبیسه نیز استفاده کردند. عده‌ای به تاریخ شمسی و بعضی به تاریخ قمری و برخی از هر دو به صورت ترکیبی استفاده نمودند تا جایی که در ادیان و ملل مختلف بسیاری از آداب و رسوم دینی و مذهبی بر اساس زمان‌های خاص طرّاحی و محاسبه شد و پاره‌ای از بایدها و نبایدها در زمان‌های خاص شکل گرفت. از جمله این آداب و رسوم مذهبی به بت‌ناسی در زمان خاصی در نزد اعراب جزیره العرب شکل گرفت، ماه‌های «برام» و «رام» اما عده‌ای از قبایل عرب برای سودجویی و مطامع دنیوی به جابه‌جایی برام زدن این آداب و رسوم مقدّس در زمان خاص، سعی نمودند و با عنوان «نسیء» به تقلید از دیگران خواستند آداب و رسوم دینی را که در زمان خاص رعایت می‌شد جابه‌جا کنند. قصد آنان این بود تا دین و آداب و رسوم را تابع خود و اهداف خود قرار دهند نه اینکه خود از آن پیروی کنند و از این جهت به مثل و چپاول و غارت دست یازیدند، ولی این عمل از دیدگاه اسلام دنیونورد شد. هر چند عملیات نسیء یک عملیات هوشمندانه برای تطبیق تقویم قمری با شمسی و ثابت نگهداشتن ماه‌های قمری در ماه‌ها و فصول شمسی نیست. از این رو، جا داشت در این زمینه از نظر تطبیق تقاویم تاریخی و علمی

تحقیق شود و به پرسش‌های اصلی زیرپاسخ داده شود که اصلاً عمل «نسیء» چیست و چگونه محاسبه می‌شد و از چند راه و ورش این عملیات صورت می‌گرفت و براساس چه اهدافی طراحی شده بود و اصلاً این کار در طول تاریخ در ادیان و ملل دیگر نیز پیشینه‌ای دارد یا نه و چرا از نگاه اسلام این نوع عمل حرام گردید؟ از این رو بر آن شدم در این زمینه، دست به تحقیق بزنم تا قدری جوانب آن را بررسی کنم تا از این رهگذر راهکاری برای آیندگان درک درست این روش و عملیات تطبیق تقویمی و بدع تاریخی باشد.